

Basın

"Bâbîâli Ağaları!"

Kısa boylu adam terden pırıl pırıl parlayan başını iki tarafa sallayıp:

"— Bu iş burada biter. Anlaşıldı, beceremeyecekler" dedi ve telefona sarılarak Yassıada İrtibat Bürosunun numarasını çevirdi. Karşısına çıkan Yarbaya vaziyeti anlattığı zaman saatler 20.30 u göstermekteydi.

Hadise geçen haftanın ortalarında bir gece Bâbîâlinin kırık dökük binalarından birinin iç içe geçmiş iki pejmürde odasında cereyan ediyordu» Başlı terden pırıl pırıl parlayan adamın adı Kadri Kayabaldı. Türk Haberler Ajansının sahibiydi. Telefonla Yarbaya anlattığı vaziyet şuydu: İstanbulun yedi büyük gazetesi -Milliyet, Cumhuriyet, Dünya, Vatan, Akşam, Yeni Sabah, Tercüman- Yassıadada bulunan düşüklere ait fotoğrafları satın almama kararlarında ısrar ediyorlardı. Kayabal telefonu kapadıktan sonra kendisini koltuğa yıkılır gibi bıraktı. Alnında, başında biriken terleri sildi ve birden koltuktan fırlıyarak hızla tuvalet" gitti. Biraz geç kalsaydı, ertesi gün Bâbîâlide son derece eğlenceli bir hikâye anlatılabilecekti. Hakikaten, tam iki saattir Kayabal tuvalete bile gidememiş, mütemadiyen çalan telefonlara cevap yetiştirmek veya kendi aradığı numaralara teklif yapmak zorunda kalmıştı.

O gün, Yassıada düşüklere ait resimlerin müzayedesi iki gün evvele nazaran pek sönük geçmişti. İlk müzayedeye kıyasla satış pek az* olmuş, pek az gelir temin edilebilmişti. En çok resim satın alan, gene birinci günün şampiyonu Hürriyet gazetesiydi. Ana, sâdece 14 bin liralık fotoğraf kapatmıştı. T.H.A. na gelince, 7 bin 600 liralık fotoğrafla yetinmişti. Diğer yedi gazete aldıkları prensip kararına uymuşlar, müzayedeye iştirak etmemişlerdi.

Müzayedede sabah saat 10 da yapılacaktı. Gazete sahiplerinden sâdece Hürriyetin patronu oradaydı. Diğerleri, işin haber tarafını takip eden muhabirlerdi. Arttırma, Deniz Müzesinin iki merdiven çıktıktan sonra sağ tarafa düşen küçük bir odasında yapılyordu. Ortadaki elips masa kenara çekilmiş, odanın ucuna bir ekran yerleştirilmişti. Ekran biraz alçak olduğu için projeksiyon makinesini bir iskemlenin üzerine yerleştirmek lâzım gelmişti. Müzayedeyi Deniz Yarbayı Nevzat Sertel idare ediyordu. Yardımcıları, Binbaşı Mustafa Ok ile Binbaşı Nusret Eraslandı,

Ordu-film merkezi personeli

Devlet hazinesinin yeni kaynağı

Satılığa çıkarılan fotoğraflar, sakıt iktidar mensuplarının Yassıadaya ilk nakledildiklerinde Ordu Film Merkezi tarafından çekilen kurdelâdan alınmıştı. Düşüklerin Adada buldukları sırada çekilmiş pozları da mevcuttu.

Be yaz ekran üzerinde ilk olarak Yassıadanın tepeden alınmış bir resmi görüldü. Sanıkların teneffüs saatinde çekilmişti. Sakıt iktidar mensupları çok küçük görünüyordular. Deniz Yarbayı resmin fiyatını söyledi:

"— Bin Türk Lirası.."

Salonda bulunanlardan büyük bir çoğunluk vaveylayı bastı:

"— Ooooo... Çok pahalı yahu!"

Bunun üzerine Yarbayı projeksiyonu kesti. Müşterileri beğenmemiş olacaktı. Dana ciddi müşterilerin gelmesini sağlamak için müzayedeye öğleden sonra saat 13 de devam edileceğini bildirdi ve mallarını topladı.

Ancak öğleden sonrası, öğleden evvele nazaran pek farklı olmadı. Gene alıcı olarak iki firma mevcuttu. Başka müşteri gelmemişti. Salondaki kalabalığın ekseriyetini haberi takip eden muhabirler ve fotoğrafçılar teşkil ediyordu. Foto muhabirlerinin makineleri alınmıştı.

Resimleri iki binbaşı getirdi. Mücevherler büyücek zarflara konmuştu. Projeksiyon âleti yerleştirildi ve evvelâ prova yapıldı. Zarif bir hanım muhabirin elinden alınan mecmuanın kapağındaki güzel kadın resmi ekrana aksettğinde salondaki hava müzayededen ziyade müzikal film gösterilen bir sinemanın havasıydı. Bu sırada Bâbîâlinin haşarı foto muhabirlerinden İlhan Demirel cebin-

den basın kartını çıkardı ve makineye yerleştirdi. Ekrandaki güzel kızın yanı başında, şimdi pos bıyıklı bir erkek hayali belirmişti. Demirel müşterilere takıldı:

"— Hep güzel kıza fiat biçtiniz, bize ne verirsiniz?"

Salonda bulunanlar gülüştüler ve bir fiat biçmediler. Demirel ekrandan kartını çekti. Üzgün gibiydi. Üzüntüsü, ihtilâl günlerinde korkusuz yaptığı mesleğini yapmaktan menedilmiş olmanın üzüntüsüydü. Bundan sonra fotoğraflara geçildi. İlk fotoğraf, sabah gösterilen kuş bakışı fotoğraftı. Fıatı bin liraydı. Hürriyet tarafından kapatıldı. İkinci resim Zorlu ve Yardımcıya aitti. Üçüncü resim İleri ile birkaç kişiyi daha gösteriyordu. Fıatları hayli ucuz olmasına rağmen bunlar rağbet görmedi. Samet Ağaoğlunun koğuşt istirahat anında çekilen bir resmi dördüncü olarak teşhir edildi. Fıatı fi bin liraydı. T.H.A. fotoğrafı beğenmiş, ancak pahalı bulmuştu. Yapılan pazarlık sonunda 1750 liraya resim T.H.A. nın üzerinde kaldı.

Artık fiyatlar artmıştı. Doğrusu istenirse resimler, fotoğraf sanatından çok ait oldukları şahsa göre değerlendiriliyordu. İş böyle olunca elbette Halûk Şaman gibi ünlü bir Çalışma Bakanının resmi için 5 bin lira istenecekti. Ancak 5 bin lira Şaman için fazla bulundu ve resim pek fazla itibar görmedi. Bu yüzden Şaman ortada kaldı ve satılmadı. Yüksel ki..

Projeksiyon âletinin ekran üzerine gönderdiği hayallerin fiyatı, Şamandan sonra birden bire yükseldi. Bu defa gösterilen, iki süngülü er

Garip Bir Düşmanlık

arasında Koraltandı. Adaya ilk nakledildiği sırada çekilmişti. Koraltan objektife bakıyor ve yüzünden hâlâ bir şey anlayamadığı ayıkça belli oluyordu. Buna rağmen sabık Meclis Başkanı poz vermekten geri kalmamış ve meşhur gerdanını kırmıştı.

Fotoğrafın fiatı 10 bin Türk Lirasıydı. Fiat söylendiğinde gözler, daha doğrusu kulaklar -Karanlıkta yuzler pek belli olmuyordu Hüriyetin mirasyedi sahiplerine çevrildi. Ses yoktu. Bâbâlinin genç ve milyonluk patronları, belli ki resmi pek enteresan bulmamışlardı. Koral tanın fotoğrafı ekrandan seyircilere melûl melûl -bir hayli baktı, Ama bütün uğraşmalara rağmen müşteri bulamadı. Sabık Meclis Başkanı için fiat biraz fazla gelmişti,

Bundan sonraki resim,bunu çeken fotoğrafçı için iftihar edilecek bir pozdu. Samet, Ağaoğluna aitti, İlk getirildiği gece alınmıştı. Ağaoğlu iki süngülünün arasında görülüyordu- Gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Korku açıkça belli oluyordu. Uzun saçları ensesini kaplamış, sırtı hafifçe kamburlaşmıştı. Fotoğrafın fiatı bu bakımdan biraz fazlaydı. İrtibat Bürosu resme 15 bin lira kıymet biçmişti. Hayal ekran üzerinde Koraltaninkinden daha uzun bekletildi. Arttırmaya katılanlar oldu. Ancak İrtibat Bürosunun biçtiği fiatın çok aşağısında fiat veriliyordu. Bir muhabir "Onun ciğeri 15 bin etmez." dedi. Müzayecilerin cevabı şu oldu: "Ama gözlere bakın!" Buna rağmen Ağaoğlu da zarfa kondu ve bir başka fotoğrafa geçildi.

Bu sefer gösterilen resim Kalafata aitti. O da aynı gece alınmıştı. Kalafat, büyük bir talihsizlik eseri, iri yarı iki Mehmetçiğin ortasındaydı. Objektife girebilmesi, doğrusu iste-

Kadri Kayabal
Açıkgöz adam

Eski devir idarecilerine has tuhaf bir ruh haleti, yeniden hortlama istidadı gösteriyor. Bilinmez sebep, eski devir idarecilerinin etraflarını çevirenlerin -ya da aynı kıratta oldukları halde onlardan yüz bulamama neticesi o tarihte başka türlü görünenlerin- bu devir idarecilerinin da etraflarını sarmış olması mıdır? Ama manzara, eski dertlerin yeni ağrılar vermeye başlamış bulunmasıdır. Basın gene "Bizden planlar" ve "Bizden, olmayanlar" tasnifine tâbi görünmektedir, her icraatta bir keramet keşfetmeyenler gene "maksatlı" sayılmaktadır, en samimî duygularla yapılmış tenkitler, hiç olmazsa "Sırası mı, canım?" diye soğuk karşılanmaktadır. Sanki,doğruyu söylemenin sırası varmış gibi... "Millî Menfaat"ın insanları sükûta mecbur eden bir kalın kan olmadığı, hakiki milli menfaatin en ciddi konularda bile fikirlerin açıkça söylenmesi, millete bütün hakikatlerin duyurulması olduğu galiba gene unutuluyor ve "Bu basın da..." şikayeti dudaklara biraz fazla sık geliyor, Sinirlilik, işlerin arzulandığı gibi yürümemesinden ileri geliyorsa şu pek basit gerçek hen hatırdı, tutulmalıdır; Sinirlilik arttıkça, işler daha az iyi yürüyecektir, işleri iyiye götürmenin, yolu her tutulanın altın olduğu günlerdeki gülyüzlülüğü, sükûneti, soğukkanlılığı, müsamahayı ve tenkitlere karşı alinganlık değil dikkat gösterip ehemmiyet vermeyi yeniden prensip edinmektir. Kötü, arkadaşlar istinasız herkesi kötü yola sevkeder, "Ben başkayım" diye direnmenin, başı kuma gömmekten farkı yoktur. Yeni idareciler etraflarına şöyle bir ve samimiyetle bakınırlarsa 27 Mayısın hemen arifesinde ve hemen akabinde ideal birliği, gönül birliği yaptıkları kimselerin bir bir uzaklaştıklarını, buna mukabil vaktiyle nefret ettikleri bir "Etrafın, aynı kadroyla kendi etraflarında teşekkül ettiğini kabul edeceklerdir.

İnsanlar, kendilerine açılmış kol görmekten beşeri olarak hoşlanırlar. Hele omuzlarında ağır mesuliyet taşıyanlar bunu etraflarının sıcak alâkasıyla hafifletebilmeyi özlerler, Bunlar hep normal duygulardır. Ama iktidarların, ama elinde kudret tutanların böyle bir "iyi-niyetli zevat" tarafından tarihin her devresinde sarılmalarının sebebi de başka şey midir? Sevgi gösterisi mutlaka cıvık cıvık olmaz, tkazlar hoş pohpohlardan çok daha kuvvetli dostluk ifadesidir. Tok ve mert sesler kulaklara hoş gelmeyebilir. Bari bunları zihniler dikkate almalı, gösterilen yolu basiret bulup çizmeli.

Nedir bu, basına karşı anlayışsızlık? Nedir bu, basını "doymak bilmeyen ejder" gözüyle görme tonayülü? Nedir bu, "Kazanıyorlar efendim, versinler" tarzındaki hakkaniyet değil, haset ifade eden ve vergiden gayri yollarla "sızdırma" yolunu en iyi niyetli insanlara gösteren telkinler? İşin garip tarafı, hakikaten en doymak bilmeyen ejderlerin, o her araba sahibinin düdüğünü çalıp adam arabadan yuvarlandı mı arkasından dil çıkaran zümrenin bu yeni ve tehlikeli telkinlerin şampiyonu kesilmiş bulunmasıdır. Basın hürriyetini 27 Mayısın evvel nasıl görüyorsak öyle görelim, basını 27 Mayısın evvel hangi ölçülerle ele alıyorsak öyle alalım, onun kudretinden ise korkmayanın, faydalanalım. Ama menfaat dağıtarak değil. Öküz altında buzağı aramaktan mutlaka vazgeçmek suretiyle..

nirse bu bakımdan -resmi çeken için- şanstı.. Gözlüğü burnunun ucuna doğru hafifçe kaymış, sırtı kamburlaşmıştı. Başı yere eğikti. Gözlükler gözlerinin görünmesine mani oluyordu. Fiat 10 bin liraydı. İlk günkü arttırma olsa bu ve bundan evvelki resim muhakkak müşteri bulacak, biçilen fiata olmasa bile beş ekşiğine, beş fazlasına satın alınacaktı, Ama bu seferki müzayede pek tatsız başlamıştı ve öyle devam ediyordu. Kalafat da müşteri bulamadı.

"Süngülüler Arası" sârisinin son resmi Ethem Menderese aitti. Kır

saçlı Savunma Bakanı gözlerini yere indirmişti. Her zamanki kibar tavriyla masum masum fotoğrafının çekilmesini beklemişti. Belki bu yüzden resim son derece netti. Buna da 10 bin lira fiat konmuştu. Satın alınmadı.

Ve büyük başlar..

İste bu resimden sonradır ki fiatlar bütün ekonomi kanunların hiçe sayan bir yükseliş gösterdi. Piyasaya sürülenler, Bayar ve Menderesin resimleriydi. İlk fotoğraf, üç subayın arasında Bayarı gösteriyordu. Adada, yapılan yürüyüşlerden biri su-